

**ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΗΜΟΦΟΡΗΣΗ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΥ
ΚΥΡΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.
*Τετάρτη 12 Ιουνίου 2013.***

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου μέ ὁμόφωνη ἀπόσασή της τίμησε τόν διακεκριμένο Θεολόγο καί Βυζαντινολόγο κ. Ἀθανάσιο Παπαγεωργίου, μέ τό ἀνώτατο χρυσό Παράσημο τοῦ Ἱδρυτῆ καί Προστάτη αὐτῆς Ἀποστόλου Βαρνάβα.

Ἡ τελετή παρασημοφόρησης τοῦ κ. Παπαγεωργίου ἔλαβε χώρα στό Μέγα Συνοδικό τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς στίς 12 Ἰουνίου τοῦ 2013.

Στήν τελετή παρέστησαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, Μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, φίλοι καί ἐκτιμητές τοῦ ἔργου του.

Ἡ Βυζαντινὴ χορωδία τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός» ὑπὸ τῆ διεύθυνση τοῦ Μουσικολογιώτατου Πατρός Δημητρίου Δημοσθένους, μέ τοὺς ὑπέροχους ὕμνους της, δημιούργησε ἓνα κατανυκτικό καί Βυζαντινὸ κλίμα.

Προσφωνώντας τόν τιμώμενο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομος εἶπε τά πῖό κάτω:

Ἅγιοι Ἀδελφοί,

Σεβαστέ μας κύριε Παπαγεωργίου, Εὐγενεῖς προσκεκλημένοι,

Ἡ πνευματικὴ ἀνάταση πού ζήσαμε χθές στό ἀρχιερατικὸ συλλεῖτουργο, πού τελέσαμε μέ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἱδρυτῆ καί Προστάτη τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ Ἀποστόλου Βαρ-

νάβα και ή εύφροσύνη πού βιώσαμε από τή συμμετοχή μας στό ιερότατο Μυστήριο τής Θείας Εύχαριστίας, συνεχίζεται σήμερα, μέ τή σεμνή τελετή τής βράβευσης ενός καταξιωμένου Θεολόγου και Βυζαντινολόγου, του κυρίου Ἀθανασίου Παπαγεωργίου.

Στή συνείδησή μας ή τιμητική αὐτή ἐκδήλωση ἀποτελεῖ τήν ἐκπλήρωση ενός ἐκκλησιαστικοῦ χρέους πρὸς ἕναν ἀκάματο ἐργάτη τής ιερᾶς ἐπιστήμης τής Θεολογίας, τής Ἀρχαιολογίας και τής Βυζαντινολογίας, πού ἀνάλωσε τή ζωή του ὑπηρετώντας τά ὑψηλά ἰδανικά τής χριστιανικῆς μας Ὁρησκείας, τής Πατρίδας, και τής Ἐπιστήμης.

Εἶμαι δέ βέβαιος ὅτι και στή συνείδηση του κυρίου Παπαγεωργίου, ή τιμή αὐτή ἐρμηνεύεται ὡς ή ἔκφραση του προσήκοντος σεβασμοῦ τόσο ἐμοῦ ὅσο και τῶν Μελῶν τής Ἱερᾶς Συνόδου καθώς και του χριστεπώνυμου πληρώματος τής Ἐκκλησίας τής Κύπρου πρὸς τό πρόσωπό Του, γιά τό ἀξιοθαύμαστο ἐθνικό, θεολογικό και ἐπιστημονικό ἔργο πού ἐπιτέλεσε.

Και ὄντως Ἡ παρουσία και ή δράση του κυρίου Παπαγεωργίου στά ἐθνικά, θεολογικά, ἱστορικά και ἐπιστημονικά δρώμενα τής Κύπρου ὑπῆρξε καθοριστική.

Ὅσο ἀφορᾷ στόν ἀπελευθερωτικό μας Ἀγῶνα διετέλεσε στενός συνεργάτης του Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου βοηθώντας τον ποικιλότροπα στόν τιτάνιο ἐκεῖνο Ἀγῶνα. Ἐδρασε κυρίως ὡς Σύνδεσμος μεταξύ Αὐτοῦ και του Ἀρχηγοῦ Διγενῆ. Ὑπηρέτησε ἐπίσης ὡς ὑπεύθυνός του Κέντρου τής ΕΟΚΑ και συντονιστής τῶν ἐπικοινωνιῶν του Διγενῆ μέ τούς Τομεάρχες. Εἶχε ἐπίσης τήν ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνη εὐθύνη τής ἀπόκρυψης και μετακίνησης τῶν καταζητουμένων, τής μεταφορᾶς του ὀπλισμοῦ, τής συγκέντρωσης τῶν ἀπαιτουμένων πληροφοριῶν και τής δέουσας ἐνημέρωσης τῶν Τομεαρχῶν και του Διγενῆ.

Ὡς Θεολόγος, ὑπηρέτησε ὡς ἱεροκέρυκας στήν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή ἀπό τό 1954 μέχρι τό 1960. Ταυτόχρονα ἔγραφε και τό ἐβδομαδιαῖο κήρυγμα τό ὁποῖο ἀποστελλόταν και διαβαζόταν σ' ὅλους τους ναούς τής Λευκωσίας.

Ἀπό τό 1954 μέχρι τήν ἐξορία τοῦ Μακαρίου, τό 1956, ἐξέδιδε τήν ἐφημερίδα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς **«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΒΗΜΑ»**. Μετά τήν ἐπάνοδο του στήν Κύπρο τόν Φεβρουάριο τοῦ 1959, ἀνέλαβε καί πάλι τήν ἐπανεκδόσή της ἀλλά μέ τό ὄνομα **«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΖΩΗ»**. Ἐξέδιδε τήν ἐφημερίδα αὐτή μέχρι τόν Ἰούνιο τοῦ 1960, ὁπότε μετέβη στό Παρίσι γιά μεταπτυχιακές σπουδές στή Βυζαντινὴ Ἱστορία καί στή Βυζαντινὴ Τέχνη.

Οἱ σπουδές αὐτές τοῦ κυρίου Παπαγεωργίου, τοῦ παρέσχον τή δυνατότητα νά διευρύνει τούς πνευματικούς καί ἐπιστημονικούς του ὀρίζοντες, ὥστε νά διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στά ἐπιστημονικά δρώμενα στήν Κύπρο.

Ὅταν ἐπέστρεψε στήν Πατρίδα μας ἀνέλαβε τήν πολύ ὑπεύθυνη θέση τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαίων Μνημείων στό τμήμα Ἀρχαιοτήτων. Ἀμέσως δέ, ἔθεσε ὡς βασικό στόχο του τό μεγαλόπνοο ἔργο τῆς συντήρησης καί προβολῆς τῶν Ἀρχαίων Μνημείων ἀπό τούς προϊστορικούς χρόνους μέχρι τό 19ο αἶώνα.

Γιά τόν κύριο Παπαγεωργίου ὅλα τά μνημεῖα μας ἀποτελοῦσαν τον καθρέπτη τοῦ πολιτισμοῦ καί τοῦ ὑψηλοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας· καί τά περιέβαλλε ὅλα μέ τήν ἔνθερμη ἀγάπη του. Ὅμως μέσα τοῦ ἐνοιωθε καί ἐπιδείκνυε πάντοτε μία ἰδιαίτερη εὐαισθησία πρὸς τά Βυζαντινά μας Μνημεῖα.

Γιά τόν λόγο αὐτό ἐργάστηκε μέ ἔνθεο ζῆλο γιά τήν προστασία, τή συντήρηση καί τήν προβολή τους. Ἀνέσκαψε τίς Βασιλικές στήν Ἀγία Τριάδα τῆς Γιαλούσας, τή Λιμενιώτισσα καί τήν Ἀγία Κυριακή στήν Πάφο καί τή βασιλική στούς πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως Ἀμαθοῦντος. Ἀποκάλυψε, κάτω ἀπό τούς ἱερούς ναοὺς τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος στήν Τρεμετουσιά, τοῦ Ἀγίου Ἡρακλειδίου στό Πολιτικό καί τοῦ Ἀγίου Κυπριανοῦ στό Μένοικο, παλαιοχριστιανικές βασιλικές. Συντήρησε Βυζαντινοὺς ναοὺς καί ἀποκάλυψε τοιχογραφίες τοῦ 8ου καί 9ου αἰῶνα σέ ναοὺς ὅπως λ.χ. στήν Ἀγία Σολομονή στήν Κώμη τοῦ Γιαλοῦ, στὸν Ἅγιο Ἀντώνιο στὰ Κελιά, καί στήν Ἀγία Παρασκευή στή Γεροσκῆπου.

Ὁ κύριος Παπαγεωργίου ἄπλωσε τά προστατευτικά πέπλα τῆς

ἀγάπης του σ' ὅλα μας τά Βυζαντινά μνημεῖα τῆς Κύπρου. Καρπὸς αὐτῆς τῆς ἀγάπης ἦταν ἡ συντήρηση ναῶν καὶ ἡ ἀποκάλυψη τοιχογραφιῶν, πού βρίσκονταν κάτω ἀπὸ στρώματα ἐπιχρισμάτων καὶ νεότερων τοίχων καθὼς καὶ ἡ συστηματικὴ προστασία τῶν Φορητῶν εἰκόνων τῆς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς περιόδου.

Καθοριστικὴ ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ του στὴ δημιουργία τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου τοῦ Ἰδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου τοῦ Γ' καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου τῆς Πάφου. Δύο Μουσεῖα πού ἀποτελοῦν κόσμημα καὶ καύχημα γιὰ τὴν πατρίδα μας.

Μετά τὴν εἰσβολὴ ὅλοι μας γνωρίζουμε ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπιδόθηκαν στὴ λεηλασία, στὴ σύληση καὶ στὴν πώληση τῶν Βυζαντινῶν θησαυρῶν καὶ εἰκόνων στό ἐξωτερικό. Ἐπίσης ὁλόκληρες τοιχογραφίες καὶ ψηφιδωτά ἀφαιροῦνταν ἀπὸ τοὺς λαμπροὺς Βυζαντινοὺς μας ναοὺς καὶ πωλοῦνταν ἔναντι ἑκατομμυρίων στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ. Ἡ τουρκικὴ βαρβαρότητα δροῦσε σ' ὅλη τῆς τῆ βδελυκτὴ τραγικότητα.

Στά κρίσιμα καὶ χαλεπά ἐκεῖνα χρόνια ὁ Ἀθανάσιος Παπαγεωργίου ἐπιστρατεύει ὅλο τὸ πνευματικὸ του ὄπλοστάσιο γιὰ τὴ σωτηρία τῶν Βυζαντινῶν μας θησαυρῶν, πού ἀποτελοῦν τὸ καύχημα τοῦ λαμπροῦ μας πολιτισμοῦ.

Κατ' ἀρχάς, τὸ 1975, κατάρτισε κατάλογο τῶν συλημένων ναῶν καὶ τῶν εἰκόνων, πού ὑπῆρχαν σ' αὐτοὺς. Στὴ συνέχεια μεταβαίνει στό Birmingham, ὅπου γινόταν τὸ «ΕΑΡΙΝΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ» καὶ μέ τίς ἐπιστημονικὲς του διαλέξεις διαφωτίζει πλήρως τοὺς μετέχοντας διαπρεπεῖς Ἐπιστήμονες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν του ἦταν ἡ σύνταξη καὶ ἡ ὑπογραφή ὑπομνήματος πρὸς τὴν UNESCO, διὰ τοῦ ὁποῖου ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἐκεῖνοι ἐπιστήμονες ζητοῦσαν νά ληφθοῦν ἐσπευσμένως μέτρα γιὰ τὴν προστασία τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς καθόλου πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς. **Μέ τὴ συμβολὴ τοῦ κ. Παπαγεωργίου τὸ πρόβλημα τῆς σύλησης ἀλλὰ καὶ τοῦ χρέους γιὰ τὴν προστασία τῶν θησαυρῶν μᾶς ἐτίθετο στὶς ὀρθές του βάσεις καὶ διαστάσεις.**

Στὴ συνέχεια ἀνέπτυξε καὶ πάλι τίς θέσεις τῆς Κύπρου, δύο φο-

ρές, στη Γενική Συνέλευση της UNESCO στο Παρίσι. Μέ την παρουσίαση διαφανειών προέβαλε τή συντελούμενη πολιτιστική καταστροφή της Πατρίδας μας καί κάλεσε τήν πολιτισμένη άνθρωπότητα νά ἀντιδράσει στίς βαρβαρότητες τῆς ἀσιατικῆς στέπας.

Ἔλαβε μέρος σέ πολλούς δικαστικούς ἀγῶνες στήν Ἀγγλία, στήν Ἑλλάδα, στή Γερμανία καί στήν Ἀμερική, στούς ὁποίους, μέ τήν ἄριστη ἐπιστημονική του κατάρτιση, ἰδιαίτερα στόν τομέα τῆς Βυζαντινολογίας, ἀπέδειξε στούς δικαστές, ὅτι οἱ πρὸς πώληση κλεμμένοι Βυζαντινοί μας θησαυροί ἀνήκουν στήν Κυπριακή Ἐκκλησία. Διαδραμάτισε δέ καθοριστικό ρόλο, ὅσο ἀφορᾷ καί στό μεγάλο θέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν συλημένων μας ψηφιδωτῶν, τοιχογραφιῶν καί εἰκόνων. **Μία προσφορά, ἀσφαλέστατα, πάρα πολύ μεγάλη.**

Ὅσον ἀφορᾷ στό θέμα τῶν ἐπιστημονικῶν του συγγραφῶν, ἔγραψε πάνω ἀπὸ 100 ἐκτεταμένες μελέτες καί βιβλία γιά τήν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, γιά τήν Ἐκκλησιαστική Ἀρχιτεκτονική, γιά τίς τοιχογραφίες τῶν Βυζαντινῶν μας Ναῶν καί γιά τίς εἰκόνες αὐτῶν.

Πάρα πολύ σύντομα θά ἀναφερθῶ σέ τρία βιβλία του τά ὁποῖα ἀποτελοῦν γιά τήν Ἐκκλησία μας καί γιά τήν Πατρίδα μας ἀληθινούς πνευματικούς θησαυρούς.

Τό πρῶτο τιτλοφορεῖται «**ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**». Ἐξεδόθη μέ παραίνεση τοῦ προκατόχου μου ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου. Περιλαμβάνει συνολικά 153 φωτογραφίες Βυζαντινῶν Φορητῶν Εἰκόνων ἀπὸ ὅλη τήν Κύπρο. Στίς εἰκόνες αὐτές ἐμφαίνεται τό ὕψος τῆς καλαισθησίας τῶν Κυπρίων Ἀγιογράφων καθὼς καί ἡ βαθύτατη θρησκευτική τους εὐλάβεια καί θεοσέβεια. Τό βιβλίο ἀποτελεῖ γιά τόν κάθε ἀναγνώστη μία πνευματική βυζαντινὴ πανδαισία καί τόν βοηθᾷ νά ἀνάγεται στίς αἰθέριες σφαῖρες τῆς ἀγιογραφικῆς δημιουργίας καί νά αἰσθάνεται πολὺ ὑπερήφανος γιά τόν Βυζαντινὸ μας πολιτισμό.

Ἡ ἔκδοση τῶν ἄλλων δύο βιβλίων εἶναι καρπὸς τῆς προσωπικῆς μας συνεργασίας.

Τό πρώτο τιτλοφορεῖται «**ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΠΑΦΟΥ. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ**». Ἀποτελεῖται ἀπό 225 σελίδες καί τό ἐκδώσαμε τό 1996, ὅτε ἡ κατά Πάφον Ἐκκλησία ἐόρταζε τά 1950 χρόνια ἀπό τήν ἱδρυσί της. Μέσω αὐτοῦ ὁ κύριος Παπαγεωργίου προσφέρει τόσο στόν ἐπιστημονικό κόσμο ὅσο καί στό εὐρύτερο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας μας μία ἱστορική ἐπισκόπηση τῆς Μητροπόλεως Πάφου, ἀπό τό 46 μ.Χ. ὅτε ἰδρύθη ὑπό τῶν Ἀπόστολων Παύλου καί Βαρνάβα μέχρι σήμερα. Περιλαμβάνει 168 ἔγχρωμες φωτογραφίες Φορητῶν Εἰκόνων, Τοιχογραφιῶν, Χειρογράφων, κεντητικῶν ἀμφίων καί ἄλλων πολυτίμων ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων. Συνεπῶς στό βιβλίό αὐτό κάνει ἐκτενῆ ἀναφορά ὄχι μόνο στά ἐκκλησιαστικά δρώμενα τῆς Πάφου ἀλλά καί στήν Ἐκκλησιαστική της Τέχνη, ὅπως αὐτή καλλιιεργήθηκε καί ἄνθισε, προκειμένου ὁ λαός μας νά ἐκφράσει τά θρησκευτικά του βιώματα.

Τό τελευταῖο του βιβλίό τιτλοφορεῖται «**Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**». Ἀποτελεῖται ἀπό 473 σελίδες. Σ' αὐτό ὑπάρχουν ἑκατοντάδες ἔγχρωμες καί μή φωτογραφίες ἀπό τίς κατεχόμενες μας ἐκκλησίες, μέ πλούσια ἐπιστημονικά σχόλια τοῦ Συγγραφέα. Τό βιβλίό αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα κόσμημα γιά τή χριστιανική μας Τέχνη καί γιά τόν περίλαμπρο Βυζαντινό μας πολιτισμό. Παράλληλα, βέβαια, ἀποτελεῖ καί ἕνα ἐπιστημονικό ὄπλο στά χέρια τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικότερα γιά τή διεκδίκηση καί τήν ἀπελευθέρωση τῆς κατεχόμενης Γῆς μας, καθῶς καί τῶν ἀρίστων καί πολυτιμότητων πολιτιστικῶν μας θησαυρῶν.

Σεβαστέ μας κύριε Παπαγεωργίου,

Εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος πῶς, ὅταν ἀναπολεῖτε τό παρελθόν Σας, ἐθνικό, ἐκκλησιαστικό καί ἐπιστημονικό νοιώθετε μέσα Σας τήν ἡθική ἱκανοποίηση καί εὐτυχία ὅτι ἐπιτελέσατε τό καθήκον Σας στό ἀκέραιο.

Βιώνοντες καί ἐμεῖς αὐτό τό συναίσθημα, περιχαρεῖς Σᾶς ἀναγγέλλουμε ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου,



όμοθυμαδόν ἀποφάσισε νά Σᾶς ἀπονείμει **τό μέγα χρυσοῦν παράσημο τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα**, πού ἀποτελεῖ τήν ἀνώτατη τιμητική διάκριση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

Τό παράσημο αὐτό θά ἐκφράζει ἐσαεῖ τήν ἀγάπη καί τόν σεβασμό ὅλων τῶν Ἀγίων Συνοδικῶν, καθώς καί τήν εὐγνωμοσύνη μας πρὸς τή προσωπικότητα Σας γιά τήν ἀξιόγαστη προσφορά Σας πρὸς τήν ἱερά ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας, πρὸς τήν πεφιλημένη μας Πατρίδα καί πρὸς τή Μητέρα Ἐκκλησία.

Εἶψαν τά χρόνια Σας πολλά, εὐτυχισμένα καί καρποφόρα ἐν παντί. Μαζί μέ τόν προφητάνακτα Δαβίδ ἐκφράζω κι ἐγώ, ἐκ βαθέων, τήν ἴδια ἔνθερμη εὐχή: «**Δώη σοι Κύριος κατά τήν καρδίαν σου καί πᾶσαν τήν βουλήν σου πληρώσαι**» (Ψαλ. 19, 5).

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Μακαριώτατε,
Πανιερώτατοι,
Θεοφιλέστατοι,

Σας εὐχαριστῶ θερμά γιά τή μεγάλη τιμή πού μοῦ ἀπονέμετε σήμερα, ἡ ὁποία πραγματικά μέ ἐκπλήττει. Παρασημοφοροῦνται, συνήθως, ἐκεῖνοι πού ἔχουν διαπράξει ἥρωικά κατορθώματα, οἱ μεγάλοι εὐεργέτες ἢ ἐκεῖνοι πού μέ τίς πράξεις τους προσέφεραν μέγιστες ὑπηρεσίες στήν Πατρίδα καί τήν Ἐκκλησία. Ἐγώ οὔτε ἥρωικές πράξεις οὔτε μέγιστες καί πέραν τοῦ συνήθους ὑπηρεσίες ἔχω προσφέρει στήν Πατρίδα καί τήν Ἐκκλησία. Ἀπλῶς ἐξέτέλεσα τό καθήκον μου καί ἐξεπλήρωσα μερικῶς τό χρέος μου πρός τήν Πατρίδα καί τήν Ἐκκλησία ἀπό ὅποια θέση κατεῖχα κατὰ τή μακρόχρονη ὑπηρεσία μου. Ὑπηρετήσα τήν Πατρίδα καθιόντως καί, κάπως, συνέβαλα, μαζί μέ χιλιάδες ἄλλους στήν ἀποτίναξη τοῦ ἀποικιακοῦ ζυγοῦ. Τήν Ἐκκλησία τήν ὑπηρετήσα μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις γιά νά ἀποπληρώσω μέρος τοῦ χρέους μου πρός Αὐτήν. Χρέος μέγα, γιατί τέκνο πολύτεκνου πτωχοῦ ἱερέως μιᾶς μικρῆς κοινότητος, δέν θά εἶχα τήν δυνατότητα νά φοιτήσω στό Γυμνάσιο. Ἐν τούτοις γράφτηκα στό Γυμνάσιο μέ τήν πίστη ὅτι ὁ Θεός θά βοηθοῦσε νά βρεθοῦν τά χρήματα γιά τό εἰσιτήριο, πού τότε ἦταν ἀπαραίτητο. Θυμοῦμαι, τώρα, τόν ἀείμνηστο ῥεζάρχο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἱερώνυμο, πού βλέποντας με συνεχῶς στούς Ἑσπερινούς καί τίς λειτουργίες τῶν Κυριακῶν νά ἰσοκρατῶ καί νά διαβάζω Προφητεῖες καί Ἀποστόλους, ὅπως ἔκαμνα στό χωριό μου, ἐδῶ στήν ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, κοντά στόν ἀριστερό ψάλτη, τόν μακαρίτη Παντελῆ Ἰωαννίδη, ἐνδιαφέρθηκε νά μάθη ποιός ἤμουν καί μοῦ εἶπε νά εἰδοποιήσω τόν πατέρα μου νά ἔλθῃ στό γραφεῖο του, στήν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή. Μετά τή γνωριμία φρόντισε νά μοῦ παραχωρηθῇ ὑποτροφία ἀπό τήν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή. Ἔτσι ἔγινε δυνατό νά φοιτήσω στό Γυμνάσιο.



“Όταν άπεφοίτησα από τό Παγκύπριο Γυμνάσιο ή ‘Ι. ‘Αρχιεπισκοπή μου παραχώρησε ύποτροφία για νά σπουδάσω Θεολογία στό Πανεπιστήμιο ‘Αθηνών. ‘Από τό 1949 πού πήρα τήν ύποτροφία άρχισα νά ύπηρετώ τήν ‘Ι. ‘Αρχιεπισκοπή. “Όταν ό άείμνηστος ‘Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ό Γ’ έπισκέπτετο τήν ‘Αθήνα, για τήν όργάνωση του άπελευθερωτικού άγώνα και για συνομιλίες με τήν ‘Ελληνική Κυβέρνηση, κι’ αυτό έγινετο συχνά, εκτελοΰσα χρέη γραμματέως και messenger.

“Όταν πήρα τό πτυχίο της Θεολογίας και επέστρεψα στην Κύπρο ό άείμνηστος ‘Αρχιεπίσκοπος Μακάριος μου άνέθεσε τήν έκδοση της δεκαπενθήμερης έφημερίδας «**Εκκλησιαστικό Βήμα**» πού εξέδιδε ή ‘Ι. ‘Αρχιεπισκοπή. Ταυτόχρονα κήρυττα κατά τις Κυριακές και μεγάλες έορτές και έγραφα κηρύγματα πού τυπώνονταν και στέλλονταν σ’ όλες τις έκκλησίες της ‘Αρχιεπισκοπικής περιφέρειας για νά διαβάζονται κατά τή λειτουργία. ‘Αργότερα μου άνετέθη και ή συσκευασία και ταχυδρόμηση του περιοδικού «**‘Απόστολος Βαρνάβας**». (‘Επρεπε νά περιτυλίγω τό περιοδικό νά κολλώ τό περιτύλιγμα και νά γράφω σ’ αυτό τό όνο-

μα τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς Ἑνορίας καί τῆς Πόλεως)

Ἀπό τόν Ἰανουάριο τοῦ 1955 ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος μοῦ ἀνέθεσε καθήκοντα Συνδέσμου μέ τόν στρατιωτικό Ἀρχηγό τῆς ΕΟΚΑ Γεώργιο Γρίβα - Διγενῆ, παράλληλα μέ τά ἄλλα μου καθήκοντα. Ἐπειδή δέ ὁ μισθός πού ἔπαιρνα ἀπό τήν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή ἦταν χαμηλός μοῦ ἐπέτρεψε νά διδάσκω σέ Σχολεῖα Μέσης Παιδείας, πρῶτα στό Ἀνώτερο Ἐμπορικό Λύκειο καί ἀργότερα στό Παγκύπριο Γυμνάσιο, καί γιά ἕνα χρόνο καί στά δυό Σχολεῖα, πρῶί καί ἀπόγευμα, γιά νά βοηθῶ τήν οἰκογένεια τοῦ μακαριστοῦ πατέρα μου, πού ἀργότερα, τό 1974, βασανίσθηκε ἄγρια ἀπό τούς Τούρκους εἰσβολεῖς καί ἀπέθανε.

Μετά τήν ἐξορία τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου στίς 8 Μαρτίου τοῦ 1956, ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδος «**Ἐκκλησιαστικό Βῆμα**» ἀνεστάλη. Λίγο πιό ὕστερα ἀνέλαβα σημαντικότερα καθήκοντα στόν ἀγῶνα τῆς ΕΟΚΑ, ἀπό τό 1955 μέχρι τήν λήξη τοῦ Ἀγῶνα τόν Φεβρουάριο τοῦ 1959. Στό διάστημα αὐτό συνέχισα νά εἶμαι ὁ Σύνδεσμος τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ὁργάνωσης μέ τό Ἑλληνικό Προξενεῖο καί τήν Ἐκκλησία, τόν μακαρίτη Μητροπολίτη Κιτίου Ἀνθίμο, πού ἦταν ὁ μόνος Μητροπολίτης πού παρέμεινε στήν Κύπρο. Συνέχισα νά ἐργάζομαι στά Σχολεῖα, νά κηρύττω τόν Θεῖο Λόγο, συνήθως συνοδεύοντας τόν μακαριστό Χωρεπίσκοπο Σαλαμίνας Γεννάδιο, νά γράφω τό κήρυγμα τῆς Κυριακῆς καί νά συσκευάζω καί νά ταχυδρομῶ τό περιοδικό «**Ἀπόστολος Βαρνάβας**».

Ἡ ἔκδοση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐφημερίδας ξανάρχισε τόν Φεβρουάριο τοῦ 1959 μέ τήν ὀνομασία «**Ἐκκλησιαστική Ζωή**». Ἐξέδιδα τήν ἐφημερίδα αὐτή μέχρι τό τέλος Ἰουνίου τοῦ 1960, ὅποτε ἀνεχώρησα στό Παρίσι γιά ἐξειδικευμένες σπουδές στή Βυζαντινὴ Ἱστορία καί τή Βυζαντινὴ Τέχνη μέ ὑποτροφία τοῦ Ταμεῖου τοῦ ἐκκληλεγεμένου Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Ὅταν ἐπανῆλθα στήν Κύπρο καί διορίσθηκα στό Τμήμα

Ἀρχαιοτήτων προσπάθησα νά ἀναδείξω τή Χριστιανική Κληρονομιά τῆς Κύπρου καί νά ἀποδείξω ὅτι τά θρυλούμενα γιά τούς Κυπρίους Ἁγίους δέν ἦταν ἀποκυήματα τῆς φαντασίας, ἀλλά πραγματικές ἀλήθειες πού καλύφθηκαν ἀπό τήν ἄγνοια καί τόν χρόνο. Ἔτσι ἐπιβεβαιώθηκε ἡ Ἱστορία τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου καί τοῦ Ἁγίου Αὐξιβίου. Μέ πολλούς ἀγῶνες καί τή βοήθεια τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου τοῦ Γ', τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτη Κυρηνείας Κυπριανοῦ καί τοῦ ἀειμνήστου Γραμματέως τῆς Μητροπόλεως Κυρηνείας Πολυκάρπου Ἰωαννίδου ἔγινε δυνατή ἡ συντήρηση καί ἐπισκευή δεκάδων ἐκκλησιῶν, ἡ συντήρηση καί ὁ καθαρισμός πολλῶν τοιχογραφιῶν καί εἰκόνων καί ἐπιβεβαιώθηκε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἔμεινε ἔξω ἀπό τό εἰκονοκλαστικό κίνημα. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι δέν ὑπῆρχαν εἰκονομάχοι στήν Κύπρο. Ἀλλωστε καί ὁ Κωνσταντίας Κωνσταντῖνος μιλώντας στή Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Νικαίας τό 787 ἀναφέρει εἰκονομάχους καί στήν ἴδια τήν Κωνσταντία. Οἱ εἰκονοκλάστες στήν Κύπρο ἦταν μέμονωμένοι καί πιθανώτατα μειοψηφία λαϊκῶν.

Ἡ βάρβαρη Τουρκική εἰσβολή τοῦ 1974 καί ἡ κατάληψη τοῦ 37% τοῦ ἐδάφους τῆς Πατρίδας μας, πού ὁδήγησε στήν ἐκδίωξη τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν ἀπό τίς ἐστίες τους καί στή συστηματική καταστροφή τῆς Πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς καί ἰδιαίτερα τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς, ὑποχρέωσε τό Τμῆμα Ἀρχαιοτήτων νά ἀναλάβει πρωτοβουλίες γιά τήν προστασία τῶν ἐκκλησιῶν καί τῶν ἄλλων ἀρχαιοτήτων καί τήν ἀνάκτηση τῶν εἰκόνων, τοιχογραφιῶν καί ψηφιδωτῶν πού ἀφαιρέθηκαν ἀπό τίς ἐκκλησίες μας ἀπό τίς κατοχικές Ἀρχές μέ τή συνεργασία Ἀρχαιοκαπήλων. Ὅπως εἶναι γνωστό οἱ κατοχικές ἀρχές προχώρησαν στή συστηματική καταστροφή τῶν ἐκκλησιῶν, ἀφοῦ ἀφαίρεσαν ὅ,τι πολύτιμο εἶχαν γιά νά ἐξαλείψουν τήν παρουσία τοῦ Ἑλληνισμοῦ στά κατεχόμενα ἐδάφη μας. Μέ προσφυγές σέ Διεθνεῖς Ὁργανισμούς, μέ συμμετοχή σέ Συνέδρια καί ἐπιστολές σέ ἐπιφανεῖς Βυζαντινολόγους τό Τμῆμα Ἀρχαιοτήτων ἐνημέρωνε τούς ξένους

καί ζητοῦσε τή βοήθεια τους γιά τή σωτηρία τῆς Πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς. Τό Τμήμα Ἀρχαιοτήτων καί καθηκόντως ὁ Ἑφορος Ἀρχαίων Μνημείων, μετεῖχαν σέ δίκες γιά τόν ἐπαναπατρισμό τῶν κλαπέντων ἀπό τίς ἐκκλησίες μας λατρευτικῶν καί ἄλλων ἀντικειμένων. Ἡ συμμετοχή μου στίς προσπάθειες αὐτές ἦταν ὑποχρέωση πού ἀπέρρεε ἀπό τά καθήκοντα τῆς θέσης μου.

Λυποῦμαι πού δέν κατάφερα νά πραγματοποιήσω ἐκεῖνα πού ἐπιδίωκα. Ἀντίθετα μέ τήν καταστροφή τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Κληρονομιάς στά κατεχόμενα ἐδάφη μας ἀπό τόν Τουρκικό στρατό εἶδα ὅσα εἶχα ὀνειρευθῇ νά καταρρέουν. Θέλω ὅμως νά πιστεύω ὅτι ἔθεσα τίς βάσεις τῆς μελέτης τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης καί τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας τῆς Κύπρου, πάνω στίς ὁποῖες οἱ νεώτεροι μποροῦν νά προχωρήσουν γιά νά διορθώσουν τά λάθη μου καί νά ἀναπτύξουν τίς γνώσεις μας περαιτέρω στά πεδία αὐτά. Χαίρω ἰδιαίτερα γιατί μεγάλος ἀριθμός νέων ἐπιστημόνων ἐργάζεται καί παράγει πολύ ἀξιόλογο ἔργο. Ἐγώ δέν ἔκαμα πέραν ὅσων ἐπέβαλλε τό καθῆκον καί ἡ εὐγνωμοσύνη πού τρέφω πρὸς τήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία μέ ἐμόρφωσε μέ τίς ὑποτροφίες πού μοῦ παρεχώρησε. Ἐξακολουθῶ νά πιστεύω ὅτι ὀφείλω πολλά καί πρὸς τήν Πατρίδα καί τήν Ἐκκλησία. Συνεχῶς μοῦ ὑπενθυμίζει τό χρέος μου αὐτό ἡ ἐπιταγή τοῦ Κυρίου: **«Ὅταν ποιήσητε πάντα τά διατεταγμένα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοι ἐσμέν, ὅτι ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν»** (Λουκ. ΙΖ', 10).

Ἡ τελετή ὁλοκληρώθηκε μέ τόν πολυχρονισμό τοῦ Μακαριωτάτου.

Τέλος ἀκολούθησε δεξίωση πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Ἀθανασίου Παπαγεωργίου.